

PRINCIPY PRÁVNÍHO MYŠLENÍ

VÝKLAD
SOUKROMÉHO PRÁVA

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.6 (2008)

© Ivo Telec, 2005

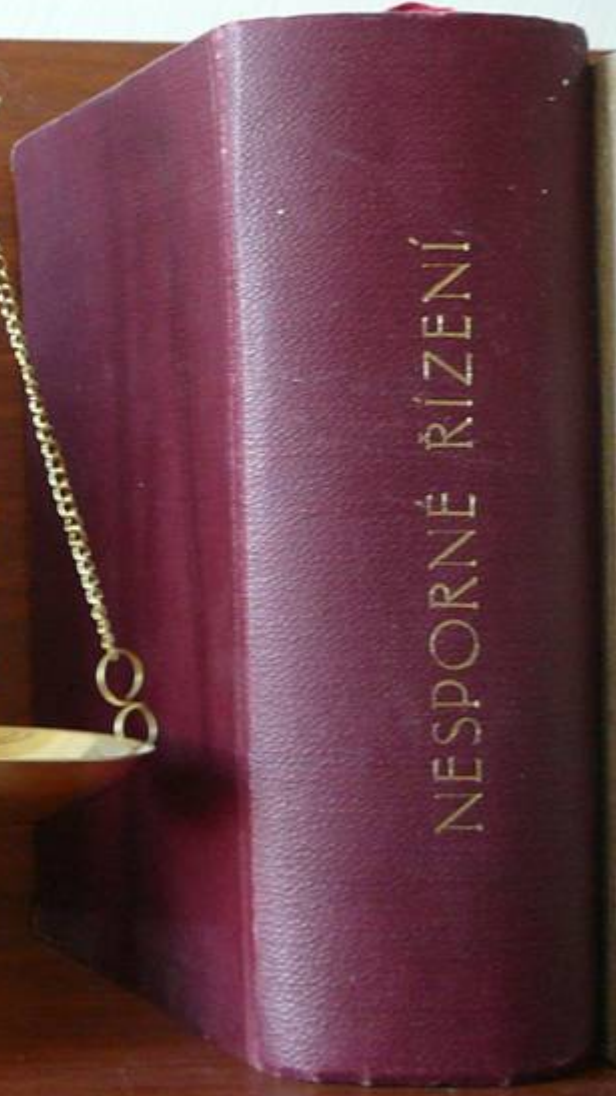
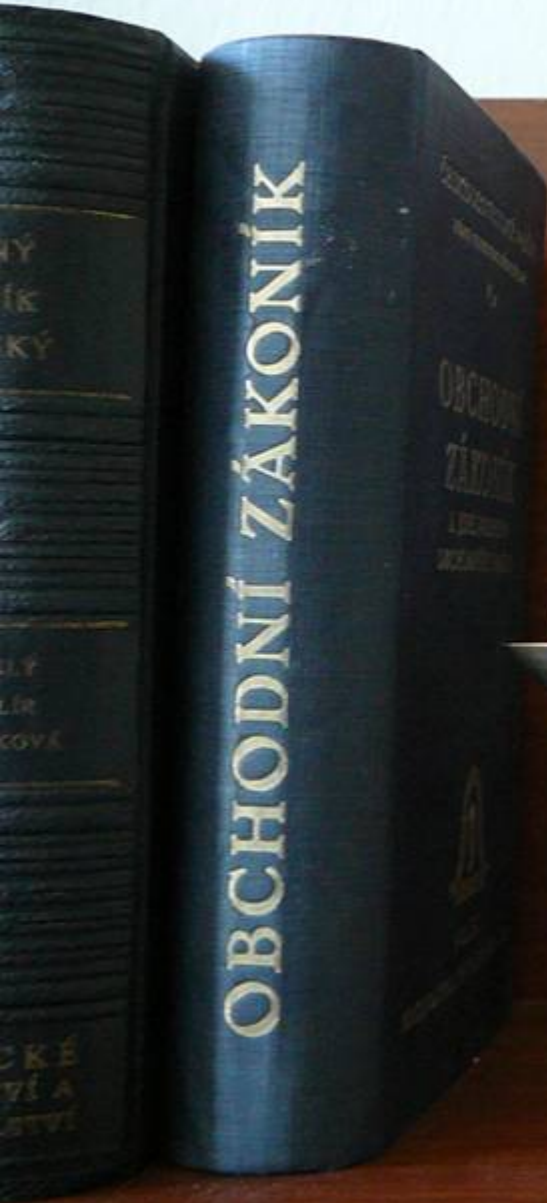
*„Zaměřuj svou pozornost k tomu,
co je podstatou každé slovem označené
činnosti nebo zásady nebo věci.“*

Marcus Aurelius, Hovory k sobě.

Praha 1969, s. 106. Překl. Kuthanův.

TEMATICKÝ OBSAH

1. účel výkladu
2. právní hermeneutika a právně hermeneutické myšlení
3. výkladové (interpretační) právo
4. výklad právních úkonů a jeho pravidla
5. výklad právního řádu a jeho metody
6. výklad právních rozhodnutí

DEN ZVÍŘAT

V zoo vyhlásili na *Den zvířat* volný vstup návštěvníkům se zvířecím příjmením.

Přišla paní *Slavíková* s vnoučaty, pan *Králíček* s paní, přišli *Sovovi* aj.

Volného vstupu se domáhal pan *Voháňka*.

Nechtěli ho však zdarma vpustit.

1. ČÁST

VŠEOBECNĚ

DEVÍZA

„Právo není text!“

Text právního předpisu,
text právního úkonu
nebo text právního rozhodnutí
**je pouze východiskem pro zjištění
účelu a obsahu právní normy
nebo závazku.**

Ivo Telec

METODIKA VÝKLADU PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

PRÁVNĚ HERMENEUTICKÁ TECHNIKA

JUDIKATURA 1

(...) naprosto neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace vycházející pouze z jeho jazykového výkladu.

Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako je logický a systematický výklad, výklad e racione legis atd.). ⇒

*Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si,
a to buď úmyslně nebo v důsledku nevzdělanosti,
smysl a účel právní normy,
činí z práva nástroj odcizení a absurdity.*

*Nál. ÚS z 17. 12. 97 sp. zn. Pl. ÚS 33/97,
č. nál. 163 Sb. n. a usn., sv. 9, vyhl. pod č. 30/98 Sb.*

JUDIKATURA 2

Právní úkon je neurčitý (§ 37 odst. 2 ObčZ) tehdy, jestliže srozumitelně vyjádřený obsah má takové věcné nedostatky, že je nelze překlénout ani výkladem podle § 35 odst. 2 ObčZ.

Rozs. NS sp. zn. 2 Cdon 257/97

Práv. rozhl. 1998/7

JUDIKATURA 3

Základním principem výkladu smluv je priorita výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před takovým výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, jsou-li možné oba výklady.

Je tak vyjádřen a podporován princip autonomie smluvních stran, povaha soukromého práva a s tím spojená společenská a hospodářská funkce smlouvy.

Není ústavně konformní a je v rozporu s principy právního státu taková praxe, kdy obecné soudy upřednostňují výklad vedoucí k neplatnosti smlouvy, před výkladem neplatnost smlouvy nezakládajícím.

Nál. ÚS z 14. 4. 05 sp. zn. I. ÚS 625/03

PRÁVNÍ VĚDA

- **Metodická a systematická k právnímu dobru (spravedlnosti) zacílená**
  1. **tvorba (kreace) práva**
  2. **výklad (interpretace) práva**
  3. **používání (aplikace) práva v situacích vč. dokazování (argumentace)**

■ Paradigma (model, vzorec) právovědného myšlení

- ✓ vědecká **metoda**, právní **principy** a právní **normy**
např. vědecké metody právně výkladové

×

- ✓ teoretický **system** práva a právní **vztahy**
např. právní vztahy jako forma společenských, zejm. výrobních, vztahů
viz marxisticko-leninská obecná teorie státu a práva

DUCH A LITERA ZÁKONA

- **Duch zákona**

= vystižení **podstaty** a **přirozeného smyslu** **nehmotné právní normy**;
vyjeví se **výkladem**

- **Litera zákona**

= písemné **vyjádření účelu** a **obsahu** **nehmotné právní normy**;
hmotně zachycené formou zákona

PRÁVNÍ HERMENEUTIKA

- *Interpretandi scientia*

Hermes = posel (tlumočník) bohů

= **umění výkladu práva**

☛ sjednocování práva **jednotným** výkladem

= součást obecné hermeneutiky

- **Předmětem zejm. právní text**

- **Hermeneutická orientace právní vědy**

- ✓ **pojmy porozumění, význam, intencionalita**

■ Výkladová pravidla

1. **právně** normativní, *např. zákonná*
  - ☛ právní řád
2. **vědecky** normativní, *viz výkladové právní doktríny*
  - ☛ vědecký řád

ZNAKY PRÁVNĚ HERMENEUTICKÉHO MYŠLENÍ

1. vědomé uznávání **přirozenosti** subjektivních lidských práv bez ohledu na politickou dohodu, a to s vyvozením jejich přirozeného **zdroje**
2. instrumentální používání ústavně chráněných lidských práv a svobod
3. logické a rétorické operace s **právními principy**

4. **poměrování** střetuvších se subjektivních práv, svobod nebo všeobecně sdílených dober *srv. Test poměrnosti cíle a prostředku*
5. soudcovské aj. **dotváření** psaného práva obsahem otevřených právních pojmů, *srv. dobré mravy, veřejná morálka, veřejný pořádek*
6. zvažování **okolností** konkrétního případu (právní kontextualismus), a to:
  - a. skutkových nebo právních
  - b. polehčujících nebo přitěžujících

SOUDCOVSKÝ SLIB A KÁRNÉ PROVINĚNÍ

- **Soudcovský slib výkladu právního řádu podle nejlepšího vědomí a svědomí** § 62/1 z. č. 6/02 Sb.
- **Soudcovská povinnost výkladu zákona podle nejlepšího vědomí a svědomí** § 79/1
= i „nejlepší“ **vědomí výkladových metod**
- **Soudcovské kárné provinění vadného výkladu (skutková podstata překrucování práva)** § 87
= porušení veřejnoprávní povinnosti

ZDROJE VÝKLADU

■ Judikatura

1. rozhodnutí **běžné**
2. rozhodnutí **výkladové** o **autentickém** výkladu dřívějšího rozhodnutí, *např. ESLP, SD ES*

■ Právní věda

např. komentáře k předpisům; neplatí rčení, „kde začíná právní problém, končí komentář“
dogmatická exegeze = rozborový soud

DRUHY VÝKLADU

1. **vlastní** (autentický); *např. výklad vlastních rozhodnutí ESLP a SD ES*; závazný právní formou rozhodnutí
2. **soudní** při používání práva soudem; závazný jak je závazné rozhodnutí, jinak působí argumentační přesvědčivostí
3. **doktrinární**; *např. vědecké komentáře*, působí argumentační přesvědčivostí
4. **služební**; *viz státní službu*; služebně závazný pokyn

CO JE VYKLÁDÁNO?

1. **projev vůle** v soukromém právu (soukromoprávní úkon), *např. nájemní smlouva nebo její výpověď*
2. **soukromoprávní norma**
  - i. výklad mezinárodní smlouvy
  - ii. výklad právního předpisu, *např. o. z. aj.* ⇒
  - iii. výklad jiných zdrojů práva soukromého
např. obyčejů, obchodních zvyklostí
3. **právní rozhodnutí** (veřejnoprávní úkon)
ve věci soukromoprávní, *např. o škodním právu*

55/1954 Sb.

VLÁDNÍ NAŘÍZENÍ

ze dne 19. října 1954

o chráněné oblasti Pražského hradu

Vláda republiky Československé nařizuje podle § 14 odst. 1 zákona č. 2/1954 Sb., o státním plánu rozvoje národního hospodářství republiky Československé na rok 1954:

§ 1

Pražský hrad, sídlo presidenta republiky Československé a významná historická památka, náleží všemu československému lidu. K zabezpečení jeho řádné správy a ochrany se vytváří chráněná oblast Pražského hradu.

§ 2

Objekty chráněné oblasti spravuje kancelář presidenta republiky, která též na území chráněné oblasti vykonává veškerou správu v oboru státní památkové péče.

§ 3

Vymezení chráněné oblasti provede rada ústředního národního výboru hlavního města Prahy v dohodě s kanceláří presidenta republiky.

§ 4

Náhrady za objekty v chráněné oblasti určí rada ústředního národního výboru hlavního města Prahy; může též rozhodnout, že se taková náhrada neposkytne.

§ 5

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede je vláda.

JUDIKATURA

Obsah plné moci je předmětem interpretace podle ustanovení o výkladu právních úkonů.

Rozs. NS sp. zn. 22 Cdo 870/00

Práv. rozhl. 2002/3

HIC IVEM
 CRÉTIQVS
 EDIT DED
 VEST
 LADERIN
 VVS DEQ
 • NVLLV
 • SADEI
 EXOVIT
 OVIFVT
 INTVS
 NITHE S
 VASGRAT
 SAININ
 ESTAN
 NEIVTV

Hic
 X

2. ČÁST

OBECNĚ O VÝKLADU SOUKROMOPRÁVNÍCH ÚKONŮ

THE
INTERPRETATION
OF
CONTRACTS

THOMSON
—*—™
SWEET & MAXWELL

VĚDECKÉ METODY VÝKLADU PRÁVNÍCH ÚKONŮ

■ Vědecky uznávané metody

1. metoda dobré víry

srv. předpoklad dobrověrného právního jednání
a ochranu dobré víry adresáta

2. metoda známého úmyslu; srv. svobodnou vůli

3. metoda mluvnicko-jazyková

4. metoda významoslovná (sémantická)

5. metoda okolnostní vč. metody historické, viz dokazování skutku, *např. následné chování stran*

PŘÍKLAD

VÝKLAD SMLOUVY O DÍLO

Z textu smlouvy o dílo nebylo patrné, zda objednatelem grafického logotypu je *Josef Novák*, anebo obchodní společnost *Josef Novák, s. r. o.*, již je *Josef Novák* jediným jednatelem a jediným společníkem.

Nicméně z následného shodného chování stran, a to z prohlášení zhotovitele a z uplatnění práva k užití logotypu *Josefem Novákem* vůči třetí osobě bylo patrné, že objednatelem je *Josef Novák*.

JAK VYKLÁDAT PRÁVNÍ ÚKON?

- **Legální výkladové příkazy**
  - = interpretační donucující právní normy
  - = interpretační právo soukromé i veřejné

- **Druhy českých výkladových příkazů**
  1. **všeobecný občanský** § 35/2, 3 o. z. (§ 18 zák. práce) jen příkladmo
    - ☛ *a simile* obchodní výklad
  - **zvláštní spotřebitelský** § 55/3 o. z.
  2. **zvláštní obchodní** § 266/1-4 obch. z.

VÝKLADOVÉ PŘÍKAZY PRÁVA OBČANSKÉHO

■ Všeobecné příkazy

1. právní úkon slovní

- ✓ přednostně dle projevené vůle jednajícího
srv. společný úmysl smluvních stran
- ✓ jiným způsobem, *a simile* obchodní příkazy
- ✓ až podpůrně dle jazykového vyjádření

2. právní úkon konkludentní

- ✓ obvyklý význam způsobu vyjádření, *např. rukoudání*
- ✓ dle vůle jednajícího
- ✓ ochrana dobré víry adresáta

- **Zvláštní příkaz soukromého práva spotřebitelského**
- ✓ v pochybnostech o významu spotřebitelské smlouvy platí výklad **příznivější pro spotřebitele**
(consumer-friendly-manner)
  - ➔ **zásada ochrany slabší strany**

- **Podpůrné (subsidiární) přiměřené**
použití výkladových příkazů o. z. na:
- ✓ **výklad veřejnoprávních smluv**

§ 170 spr. ř.

VÝKLADOVÉ PŘÍKAZY PRÁVA OBCHODNÍHO

- **Zvláštní příkazy přednostní**
  1. **známý úmysl jednajícího**
adresátovi byl úmysl znám nebo musel být znám
  2. **podpůrně dle významu projevu vůle**
pravidelný význam u adresáta,
výraz v obchodním styku dle pravidelného významu v tomto styku
  3. **vždy všechny okolnosti** souvisící s projevem vůle, a to ⇔

- i. jednání o uzavření smlouvy
- ii. praxe zavedená mezi stranami
- iii. následné chování stran
- iv. jiné okolnosti, *např. nepřijaté návrhy*

Pravidlo:

Projev vůle s **významem** připouštějícím **různý výklad** je v pochybnostech vykládán k **tíži toho**, kdo jej jako **první** v jednání použil.

PŘÍKLADY

Výrazy např.:

„diskotéka“

„freeware“

MIMOSTÁTNÍ VÝKLADOVÁ PRAVIDLA

- **Zásady UNIDROIT** pro mezinárodní obchodní smlouvy (2004, 1994)
kap. 4, *lex mercatoria*
- **Zásady evropského smluvního práva**
čl. 1:106, *uniform interpretation*

☞ *soft law*

3. ČÁST

PRAVIDLA VÝKLADU PRÁVNÍCH ÚKONŮ

DOKTRINÁRNÍ VÝKLADOVÁ PRAVIDLA

- **Výkladové zásady** (soukromoprávní zásady interpretačního práva), zformované do **obecně uznávaných pravidel**
  1. **pravidlo dobré víry** (*bona fide, good faith*), která chrání adresáta právního úkonu
  2. **pravidlo přednosti vůle před jazykovým nebo jiným vyjádřením**

3. **pravidlo oprávněného (rozumného) očekávání**, *reasonable expectation*;
pravděpodobnost chování za **běžného chodu věcí, poddruh dobré víry**; *srv. zdravý rozum (common sense)*
4. **pravidlo poctivého jednání** (*fair dealing*)
5. **pravidlo projevu vůle** *secundum et intra legem*; *viz legální výkladové příkazy*

6. **pravidlo rozumnosti a spravedlnosti výkladu**; předpoklad rozumnosti právního řádu, jímž se řídí výklad; smyslem právního řádu je spravedlnost
7. **pravidlo známého úmyslu** (*intention of the parties*); § 266/1 obch. z.
8. **pravidlo pacta sunt servanda**; smlouvy jsou uzavírány proto, aby platily a strany jimi byly vázány k dosažení zamýšleného cíle

9. **pravidlo zákazu zneužití práv** (*abuse of rights doctrine*)
10. **pravidlo nepřipustnosti odporujících nebo pochybných volných projevů na úkor jiného**
11. **pravidlo zákazu výkladu bránícího uplatnění žalobních nároků**
12. **pravidlo in dubio mitius; shovívavě tak, aby volný projev spíše platil nežli nikoli**

- 13. pravidlo zákazu měnění nebo doplnění projevené vůle; opakem je zásah vykladače do cizí vůle**
- 14. pravidlo výkladu ve prospěch efektivnosti; v pochybnostech o významu volního projevu ve prospěch dosažení vůlí sledovaného účelu**
- 15. pravidlo souladného výkladu závislých smluv**

- 16. pravidlo contra proferentem;** projev vůle připouštějící různý výklad je třeba vykládat k tíži strany, která jako první tohoto výrazu použila § 266/4 obch. z.
- 17. pravidlo upřednostnění právního účinku všech výrazů projevené vůle před vyloučením některého z nich;** zábrana svévolnému výběru některých výrazů s pominutím jiných

18. pravidlo zákazu nadměrné redukce neboli zákaz zredukování částí nebo doložek jako nadbytečných
19. pravidlo přihlednutí k volnímu celku (*context-oriented interpretation*)
20. pravidlo v pochybnostech vyloučit nesmysly; vyloučit nesmyslný závěr
21. pravidlo nerozpornosti závazků
viz rozumnost

22. pravidlo jazykové

- i. konsistentní používání slov a jiných volných vyjádření**
- ii. různost významu různých slov a jiných volných vyjádření**
- iii. projevení jednoho, znamená vyloučení druhého; úmysl daru vylučuje prodej**

23. pravidlo používání slov v jednotném čísle a v mužském rodu

- 24. pravidlo de minimis;** právně volní projev nerozhoduje o nevýznamných věcech
- 25. pravidlo zákazu extraterritoriality;** podrobení volního projevu určitému právnímu řádu
- 26. pravidlo okolnostní vč. následného chování stran**

JUDIKATURA

K posouzení skutečné vůle pisatele závěti, jsou-li o ní pochybnosti, je třeba zjišťovat vedle znění textu listiny (slovního výkladu) všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětních dědiců učiněn a z nichž lze dovodit skutečnou vůli zůstavitele.

*Okolnosti případu jsou skutečnostmi existujícími
vně vlastního projevu vůle,
a to i tehdy, když je předepsána písemná forma.
Není napravováním neurčitosti projevu vůle,
jestliže projev je vykládán se zřetelem k okolnostem
případu.*

*Rozs. NS ČSR sp. zn. 4 Cz 61/86
Bull. NS 1987/2*

4. ČÁST

VÝKLAD PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ A MEZINÁRODNÍCH SMLUV

JAK VYKLÁDAT PRÁVNÍ ŘÁD?

1. výklad mezinárodních smluv

čl. 31 – 33 *Vídeňské úmluvy o smluvním právu*, (č. 15/88 Sb.)

čl. 7/1 *Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží*, (č. 32/91 Sb.)

2. výklad právních předpisů

- ✓ čl. 9/3 Ú: **zákaz výkladu** opravňujícího odstranění nebo ohrožení základů demokratického státu
- ✓ čl. 22 LZPS: **příkaz výkladu** politických práv a svobod ve prospěch svobodné politické soutěže
- ✓ § 1/1 ú. z. č. 23/91 Sb.: **příkaz výkladu** podústavních předpisů konformně s LZPS

METODY VÝKLADU PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

1. účeloslovná metoda
vč. ústavní konformity
2. jazykovědná metoda významová
a mluvnická (jazyková metoda)
3. logická metoda
4. systematická metoda
5. pomocná metoda historická
6. pomocná metoda srovnávací

5. ČÁST

VÝKLAD PRÁVNÍCH ROZHODNUTÍ

Interpreting Precedents

A Comparative Study

*Edited by
D. Neil MacCormick
and
Robert S. Summers*

APPLIED
LEGAL
PHILOSOPHY

JAK VYKLÁDAT PRÁVNÍ ROZHODNUTÍ?

- Výklad právních rozhodnutí
  1. soudních rozhodnutí, *např. ve věcech civilních*
  2. rozhodčích nálezů, *viz majetkové spory*
  3. správních rozhodnutí, *např. KÚ ve věci vkladu věcného práva do katastru nemovitostí*

PŘÍKLAD

Výrok (enunciát) rozhodnutí:

Zrušuje se rozhodnutí (...),
jakož i všechna souvisící rozhodnutí
předcházející.

- **Výkladové řízení před ESLP
ve Štrasburku**
- **Výkladové řízení před SD ES
v Lucemburku**

např. o rozsah (dopad) výroku rozhodnutí

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

European Court of Human Rights
Cour de Strasbourg

Cour européenne des Droits de l'Homme
Cour de Strasbourg

GREECE

METODY VÝKLADU JUDIKATURY

- **Metody výkladu vlastních soudních rozhodnutí**
  - ✓ utvořeny výkladovými rozhodnutími samými

- **Metody výklady precedentů**
  - ✓ struktura odůvodnění precedentů
    - a. *stare decisis*
    - b. *obiter dictum*

~~PESKO~~

LITERATURA

Letsas, A Theory of Interpretation of the European Convention on Human Rights. Oxford 2007.

Lewison, The Interpretation of Contracts. London 2004.

MacCormick/Summers (eds.), Interpreting Precedents. A Comparative Study. Aldershot 1997.

MacCormick/Summers (eds.), Interpreting Statutes. A Comparative Study. Aldershot 1991.

Telec, Sjednocování práva jednotným výkladem projevů vůle. Práv. rozhl. 2005/2.

In: *Blaho/Švidroň* (eds.), Kodifikácia, europeizácia a harmonizácia súkromného práva. Bratislava 2005.

Metodika výkladu právních předpisů. Brno 2001.²

Přirozené základy soukromého práva. Brno, vyjde.

Tichý, Právní úkon a jeho výklad.
In: *Švestka/Dvořák/Tichý* (eds.), Sborník statí
z diskusních fór o rekodifikaci občanského
práva. Praha 2007.

Foto:

Lucca, Toskánsko, Itálie 2005

Sloní ostrov (Ko Chang), Siamský záliv, Thajsko 2549
(2006)

Palác lidských práv, Štrasburk, Alsasko, Francie 2008

Hřensko, Labe, Čechy, Česko 2006